

نومرو : ۱۳۸

اجتہاد

۹ کانون ثانی ۹۱۹

ادارہ خانہ

ایستانبول : چقال اوغلانده اجتهاد ٹہوی

« Idjiibat » Constantinople

اورہ بشجی منہ تأسیس

حریت فکریہ و انسانلغہ خادم

مؤسس : دوقنور عبداللہ ہجرت

مدیر مرخص : پیامی صفا

آبونہ

سہ ماہی : ۲۰۰ غروش
آلتی ایللی : ۱۳۰ »

تلفون : ایستانبول ۸۶۵

نسخہ سی ۵ غروشدر .

کوربیور .

منطقی اخلاق ، صاف طینته غلبه ایستی . اولمندن
ناموسلی قالماتک ، ناموسلی قالارق اولمکدن دها قیمتی
برقهرمانلق اولدینی تظاهر ایله دی .

علم وفن هر طرفدن وحدت اشیایه دایانورکن ، فلسفه
و اجتماعیات ده اوکنده کی سرلی پرده لری برر بر ده لیور
قوباریور ، هر کون دوغمه دن مشیمه شبیدن جهان جهان
مضائل طوغیور .

بزم ایچون یو باش دوندربچی حیاته آتلفدن بشقه
چاره نجات یوقدر . بوده آنجق جدی سعی ، حقیقی عرفان
ایله اولور .

عبدالفیاض توفیق

رباعی وزنک تنوعاتی

- مابعد -

اسکی عروض کتابلرنده (دائرلر) ترتیب اولنش
و باشلیجه بحرلر (مشابهت ارکان اعتباریله) خصوصی
صنفلره تقسیم ایدلمشدر . فضله اوله رق بو بحرلرک باشند
ویا خود صوکنندن بر ایکی هجاسی طی اولمغله اطراد -
آهنکک دکیشیوریدیکی و بر بحرک دیکرینه تحول ایتدیکی
تجربه و مشاهده اولمشدر . بنم عرض ایتدیکم بسیطاصولده
بو کیفیتی دها قولای و آتی اوله رق مشاهده ایتک ممکندر .
مثلا :

بحر هزجک تام بره مصراعنی اشارتله کوسرتر ایسه ک :

« ا ا ا ا »

اولورکه درت کره (مفاعیلن) در . شمدی بو ترتیبک
صوکه هجاسه اولان خطی باین طرفه کتپربرده . بیه او
مصرعک هجالیخی ، در در در ، تقسیم ایدوب اوقور
ایسه ک :

« ا ا ا ا »

اولورکه درت کره (فاعلاتن) ایدر و بوده (بحرمل)
ترتیبدر . ایسته شواو فاجق زحمت ، (یعنی بر هجای مصرعک
صوکنندن باشنه کتیرمک تجربه سی) اسکی عروض کتابلرنده ،
دائرلر ترتیباتنک بیک بلا ایله آکلاته بیله جکی کیفیتی کوز
کوره اظهار ایدر . شمدی (دو بیت) و (ترانه) دییه
وقیله یاد اولنان و بو کون آرتق رباعی نامیله معروف اولان
دردانه نظم حقتده عین اصولی تطبیق ایدره ک بو وزنک
تکمیل تنوعاتی قیصه جه عرض ایده جکم .

عروض حقتده - اولجه سو بیلدیکم کبی - پک چوق
اثرلر یازیلشدر . فقط اک کوزلی محترم دوستم پروفسور
(براون) ک هیمتله بوندن بر ایکی سنه اول متوفی (کتاب)
اوقیه سی حسابنه طبع ایدیش اولان فارسی العیاره :
« المعجم فی معاییر اشعارالعجم » نام کتاب جسیمدر .
« شمس الدین محمد ابن قیس الرازی » نک بو اثرنده رباعی
ایچون اک ایی معلومات واردر . مؤلفک ظننه کوره بو
وزنی مشهور شاعر ایرانی « رودکی » بولش و غریب
برمناسبتله بولمشدر . رودکی کویا (غزنین) طرفلرنده
تنزه ایدرکن ، بر سوری چو جقلرک بر یرده طوب ویا
جویر کبی براویون اوبنادقلرینی ، خالق ایله برابر ، سین
ایدیورمش . آتیلان یو وازلاق قلمیه چاربدقدن صکره
کری فیرلاش و پک اوزاقلره کیتش بونک اوزرینه غایت
عقالبی و ظریف برچو جق :

(غلطان غلطان همی رود تابن کو !..)

- (۲) مفعولن ، فاعلن ، مفاعیل ، فعل یاخود فعل
 (۳) مفعولن ، مفعولن ، مفعولن ، فاع یاخود فع
 (۴) مفعولن ، مفعولن ، مفعول ، فعل
 (۵) مفعولن ، مفعولن ، مفعول ، فعل
 (۶) مفعول ، مفاعیلن ، فع یاخود فاع
 مفعولن ، مفعول ، مفاعیل ، فعل یاخود فعل

شولسته دن آکلاشلییورکه اساساً رباعی وزنی ایستر
 (اخر) شجره سندن اولسون و (مفعول) ایله باشلاسون،
 ایسترسه (اخرم) شجره سندن (مفعولن) ایله باشلاسون
 ماهیتاً (بحر هزج) وزنک بر بوزونتوسیدر. عوارض ،
 مصراعک دوت رکن اصلیندن برنجیسنه ، ایکنجیسنه
 و یاخود سائرلرینه طاری اولدیغه کوره و ازعوارضک
 جنسنه نظراً تنوعات وقوعه کلیور. حال بوکه بویه تمثالی
 بر طاقم ارکان وزن ایله کوسترلیدیکی تقدیرده دهها زیاده بارز
 اولان بوکوچوچک فرقلر رباعیاتده آتی اوله رق سامعه یه
 کندینی احساس ایده من. اونی حس ایده بیه جک قولاق،
 فوق العاده حساس اولقله برابر رباعی وزنک هر آهنگنه
 یاتغین و آلیشیق اولمیدر. مع مافییه بوتون شو تنوعاته
 و قولایقله حس اولنمه میه جق قدر نازک اولان بو آهنگ
 فرقلرینه نظراً رباعی وزنی حقیقتاً یک سیال ، متموج
 و آهنگدار برترانه در، وطن ایده رم فارسی اسانسه هر لساندن
 زیاده اویغون پروژندر. چونکه لسان فارسی ده حروف
 املاک یک بیوک ، یک بارز بر روی وارددر : برکله نک
 حروف هجاسی ایسته نیلیدیکی کبی اوزاتیلوب ، قیصالتیه بیلیر.
 مثلاً (مهمان) دیبه ن شاعر ایجاب ایدرده ضرورت وزنه
 دوشرسه (مهمان) دیبه بیلیر. (مهمنی) ده دیبه بیلیر.
 ترکیه مزده کله لر (فقط ترک اصلندن اولان کله لر) اساساً
 یک قاتی اولدینی ایچون بوالاستیتی قیصاً حائر دکلدنر.

دیبه اظهار شطارت ایتش. سوز آهنگنک هر درلوسنی
 بلقی ایده بیه جک قدر سامعه سی حساس اولان شاعر ،
 بو جله نک موزون اولدینی و وزناده طبعه یک خوش
 آئیده و لطیف بر تأثیر اجرا ایتدیکنه، بالذات حس
 ایتش ؛ اونک اوزرینه ایلاک دفعه اوله رق بو وزن
 ترتیبیه ایکی بیت یازمش ایتش. صکره لری (خراسان)
 ائمه سندن بری اولان (امام حسن قطان) بو رباعی
 وزنک تنوعات ممکنه سی تعیین ایتش و بونک ایچونده
 اولا رباعی وزنی ایکی نوعه آیرمش برنجی نوع (اخر)
 ایکنجیسی (اخرم) در. بونلرده فرق شودرکه وزنک
 ایلاک رکئی (مفعول) دیبه باشلارسه (اخر) اولور
 (مفعولن) ترتیبه کوره باشلارسه (اخرم) ه نوعندن
 اولور. بو ایکی نوع ایچون امام حسن برر شجره ترتیب
 ایتش که هر بری تبدلات ممکنه نک انواعنی کوستریر.
 بو شجره لری بورایه اولدینی کبی رسم ایتمکدن ایسه
 هر نوعک دستور تمثالیسی صره ایله یازمق دهها قولای
 و دهها موافقدر صانیرم.

(اخر) شجره سنک داللری بروجه آیدر :

- (۱) مفعول ، مفاعیل ، مفاعیلن ، فاع یاخود فع
 (۲) مفعول ، مفاعیل ، مفاعیل ، فعل یاخود مفعول
 (۳) مفعول ، مفاعیلن ، مفعول ، فعل
 (۴) مفعول ، مفاعیلن ، مفعولن ، فاع یاخود فع
 (۵) مفعول ، مفاعیلن ، مفعول ، فعل
 (۶) مفعول ، مفاعیلن ، مفاعیلن ، فاع یاخود فع
 (۷) مفعول ، مفاعیلن ، مفاعیل ، فعل یاخود مفعول

(اخرم) شجره سنک داللری بویه در :

- (۱) مفعولن ، فاعلن ، مفاعیلن ، فاع یاخود فع

شعر

اعتراف

کریه طر زنده عبادت دوشه بورکن ، کوزلم ،
حسنک پیش تجلیسنه ظلمتلرده ؛
چرپینان حس و خیالاته ، فرقتلرده
بلکه پیغوله نسیان آرادیم راز و آلم
بن ،

اوقادار کیزی سوردم سنی هر شیلردن .
آه اوت ، معترف جرم و گناهیم شیمدی ؛
نه زماندر سویوردیم سنی برخسته کبی !
آلتی بیل ایکنه لهسن قلب محبتزده مک
لب حارکده کی بوسه قانایان حرمتیدر .
قایانوب دیزلریکه آغلاسه آرتق ، لکن
قورقارم آه ، اوئولوم چهره لی هیران ایشیدیر .
طیف هیران بنی تهدید ایدیورکن مغرور ،
أبدیاً بنی سینه کده یاشات ، قورقیورم ؛
نه اولور اولماسه ، هیرانلره سودا محکوم ؛
آه ، یاخود نه اولور ،

غایه شعر حیات سومه مک اولسه یدی آکر ؟ !

قوزان زاده

مهناب محی الدین

اجتهاد

هوزن عربی و فارسی نك اصلاً ترك اولان كمانه توافق
غایه مسنه باشلیجه سببده بودر . اونك ایچوندركه تركی
الاصل كلهلر قوللامق شرطیله عروض و زنده سوز نظم
ایده بيلمك قولای اولماز . اولور ؛ فقط اماله سز ، قصور سز
اوله ماز . لکن لسان رسمیزده كمانك همان یاریدن زیاده سی
عربی ، فارسی اولدینی کبی ترکیات و اضافاتك عربی
و فارسی صورتلریده استعمال اولنه کلدیکندن بو مقشوش
لسان ایله فارسی وزنده قصور سز نظم و رباعی یازمق
یك ممکندر .

بزده رباعی به یاناشان شاعرلر اندردر . اینی رباعی
یازمه نك نه قدر کوچ اولدینی اولجه دخی عرض ایتمشم .
بنم بیلدیکلر مدن (و طیبی هر كك بیلدکارندن اولار رباعی
جیلکله مشهور (عنزی زاده حالتی) وار ؛ صکره (شیخ -
الاسلام بهانی افندی) وار ؛ اوندن صکره ده (نابی) و امثالی
کبی شعرله حکمتدن دم اورور بعض معروف شعرانك
اوج بش رباعیسی وار . عنزی زاده حالتی ایله شیخ الاسلام
بهانی افندی نك برخیلی رباعیاتی مختلف مجموعه لردن طوبلادم .
یشقه لرینه عائد اولان برخیلی رباعیات دخی بولدم كله جك
سفر بو عثمانلی رباعیاتی حقنده عمومی بر مطالعه تحلیلیه
یایوب بونلری فارسی رباعیاتی ایله قیاس ایده جكم و بو بحثه
تهایت ویره جكم .

پارماق حسابنده و قابا ترکچده (طویوغ) دیلیر
یر شکل نظم وارکه صورتاً تماماً رباعی به بکزر و درت
حصراعدن عبارتدر لکن بو (طویوغ) لر ، فکری اولمقندن
زیاده حسی درلر ؛ حکمانه اولمقندن زیاده شاعرانه درلر .
(مسترکیب) مشهور ادبیات عثمانیه تاریخنده بونلردن بر قاجنی
تحقیق ایتمش و نظماً انکلیزجه به ترجمه ایشدر .

رضا توفیق

